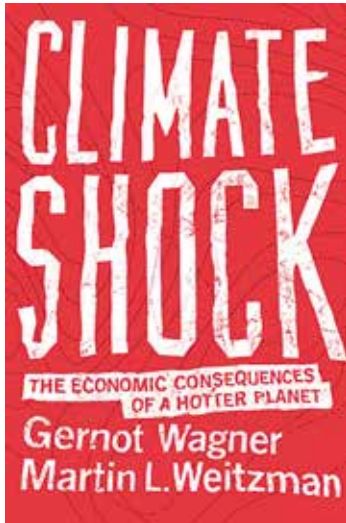

LUKUVIHJE

GERNOT WAGNER JA MARTIN L. WEITZMAN:
Climate Shock – The Economic
Consequences of a Hotter Planet.
Princeton University Press, 2015. 264 s.

MARI KANGASNIEMI
Erikoistutkija
PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS
mari.kangasniemi@labour.fi

ONKO TALOUSTIETEILIJÖILLÄ ILMASTO- VIISAUTTA?

Ilmastonmuutos on ehkä vakavin ihmiskuntaa lähivuosisikymmeninä kohtaavista uhkista. Muutamaa kapinallista lukuun ottamatta ilmiön olemassaolosta ei ole juuri epäilystä. Ympäristörahoisto Environmental Defense Fundin pääekonomisti Gernot Wagner ja Harvardin yliopiston taloustieteen professori Martin Weitzman ovat kirjoittaneet tiiviin ja iskevän esityksen ilmastopolitiikan keskeisistä ongelmista ja ratkaisuista niihin taloustieteen näkökulmasta.

Taloustieteilijät eivät erityisesti ole profiloituneet ympäristön puolesta-puhujina, vaan yleensä arkipuheessa mielletään taloudelliset arvot likimain vastakkaisiksi ympäristöarvoille. Joitakin vuosia sitten huomiota sai kuitenkin taloustieteilijä Nicholas Sternin työryhmän Britannian hallitukselle tekemä raportti, joka lateli madonlukuja ilmastonmuutoksen talousvaikutuksista. Wagner ja Weitzman jatkavat samoilla linjoilla.

Jo perusmikrotalousteoria selittää, miksi ympäristön saastuttaminen niin helposti lähtee lapasesta. Ympäristöhai-

tat ovat nimittäin tyypillinen esimerkki negatiivisista ulkoisvaikutuksista eli toiminnan haitoista, jotka kohdistuvat kokonaan tai joiltakin osin muihin kuin itse tuottajaan ja kuluttajaan. Haittojen suhteen niiden aiheuttajat ovat vapaamatkustajia, koska he eivät joudu maksamaan aiheuttamastaan harmista täysimääräisesti. Tällöin heillä ei ole kannustimia pyrkiä vähentämään haittoja maailman kannalta riittävästi. Paras tapa saada hiilipäästöt optimaalisella tavalla kuriin on saada määriteltyä hiille hinta, joka vastaa sen globaalisti aiheuttamaa haittaa. Oikean hinnan määrittely on kuitenkin vaikeaa, ja muut ilmastonmuutokseen esitetyt ratkaisut sisältävät uudenlaisia kannustinongelmia.

Ilmastonmuutokseen liittyvät epävarmuudet ovat suunnattomia. Wagner ja Weitzman muistuttavat, että vallitsee sekä epävarmuus siitä, kuinka paljon hiilidioksidin määrä kasvaa tulevaisuudessa, että epävarmuus herkkyydestä, jolla ilmakehän hiilimäärä vaikuttaa keskilämpötilaan tai keskilämpötilan nousu olosuhteisiin. Melko varmasti tiedetään kuitenkin, että katastrofaalisen lopputuloksen todennäköisyys on merkittävästi suurempi kuin nolla. Pienempienkin riskien hallitsemiseksi otetaan kalliin riskipreemion sisältäviä vakuutuksia.

Hiilen hinnan laskemiseksi on pystyttävä arvottamaan sen tulevaisuuden hyödyt ja haitat. Wagnerin ja Weitzmanin mukaan hiilipäästöjen vähentämisen tulevia tuottoja ei tule aliarvostaa laskelmissa. Epätietoisuuden tulevaisuudesta ja huonoimman vaihtoehdon katastrofaalisuuden pitäisi johtaa siihen, että ollaan valmiita maksamaan entistä enemmän riskien poistamisesta.

Ilmastonmuutoksen ratkaisuksi on ehdotettu esimerkiksi auringonvaloa himmentävien hiukkasten kuten rikin suihkuttamista ilmakehään eli ilmastonmuokkaustekniikkaa (geoengineering). Tulivuorenpurkaukukset ovat toimineet

luonnollisina kokeina, jotka ovat osoittaneet tämän tehokkuuden ilmaston viilentämisessä. Wagnerin ja Weitzmanin mukaan ilmakehän sormeiluun liittyy kuitenkin saastuttamiseen nähden käänteinen kannustinongelma eli ”vapaa-ajaja” -ongelma: vierashiukkasten toimittaminen ilmakehään on nykyisellään varsin helppoa ja halpaa, ja yksittäinen maakin voisi helposti ryhtyä toimiin, aiheuttaen kuitenkin samalla ulkoisvaikutuksia muille maille. Kuitenkin toiminnan pitkän aikavälin vaikutukset ovat toistaiseksi varsin epävarmoja. Ilmastonmuokkaustekniikan kehittyneeseen lopullisena ja ainoana ratkaisuna ilmastonmuutokseen ei kannata vielä luottaa.

Kaikessa ympäristökeskustelussa nousee väistämättä esiin yksilön vastuu. Onko ratkaisu pienten asioiden tekeminen vai voiko yksittäinen kuluttaja saman tien heittää pyyhkeen kehään ja sälyttää vastuun korkeamman tason päättäjille? Wegnerin ja Weitzmanin mukaan molempia tarvitaan: pienten tekojen konkreettinen vaikutus on tietysti olematon, mutta psykologinen vaikutus on sitä suurempi. Korkeamman tason päätökset ovat harvoin karkeassa ristiriidassa kansalaisten arvojen kanssa, vaikka yksittäisen äänen vipuvaikutus onkin pieni. Teoriassa on toki mahdollista, että pienet teot syrjäyttävät suuria: ihminen voi oikeuttaa itselleen suuremman sähkönkulutuksen koska ostaa ”vihreää sähköä”. Ratkaisu tähän on oman tietoisuuden lisääminen valintojen kokonaisvaikutuksista.

Wagnerin ja Weitzmanin kirja on terävä ja kiihkokton analyysi ilmastonmuutoksesta ja sen ratkaisuista. Se on loistava esimerkki siitä, että viileän analyttisen taloustieteellisen ajattelutavan ei tarvitse olla ristiriidassa ympäristönsuojelun kanssa, vaan se voi toimia yhtenä herättelijänä ilmastonmuutoskeskustelussa.